

Update faillissementen – Lagere economische groei zorgt voor meer faillissementen in 2019

Inhoudsopgave

- 1 [Aantal faillissementen gaat stijgen](#)
- 2 [Agrarisch](#)
- 3 [Food \(industrie en groothandel\)](#)
- 4 [Industrie](#)
- 5 [Bouw](#)
- 6 [Autoretail](#)
- 7 [Detailhandel](#)
- 8 [Transport en Logistiek](#)
- 9 [Technologie, media & telecom \(TMT\)](#)
- 10 [Leisure - Horeca](#)
- 11 [Leisure – Cultuur, sport, recreatie](#)
- 12 [Real Estate](#)
- 13 [Zakelijke dienstverlening](#)
- [Appendix](#)

Aantal faillissementen gaat stijgen

De dalende trend van het aantal faillissementen van bedrijven en instellingen eindigde in de zomer van 2018. Dit liep parallel met signalen uit de macro-economie dat de hoogconjunctuur tegenwind kreeg. De inkoopmanagersindices daalden en wereldwijd was er onzekerheid over handelsoorlogen en de brexit.

Sindsdien stijgt het aantal bedrijfsfaillissementen licht. Het twaalfmaands voortschrijdend totaal lag eind maart 2019 op 1,6 procent boven het dal van zomer 2018. Vergelijken we met het piekjaar 2013 dan is het huidige niveau nog steeds ruim 60 procent lager.

Het aantal eenmanszaken dat failliet ging, lag eind 2018 op historisch laag niveau. De laatste maanden is ook hier een stijging zichtbaar. Eind maart is deze groei opgelopen naar ruim 5 procent ten opzichte van eind 2018.

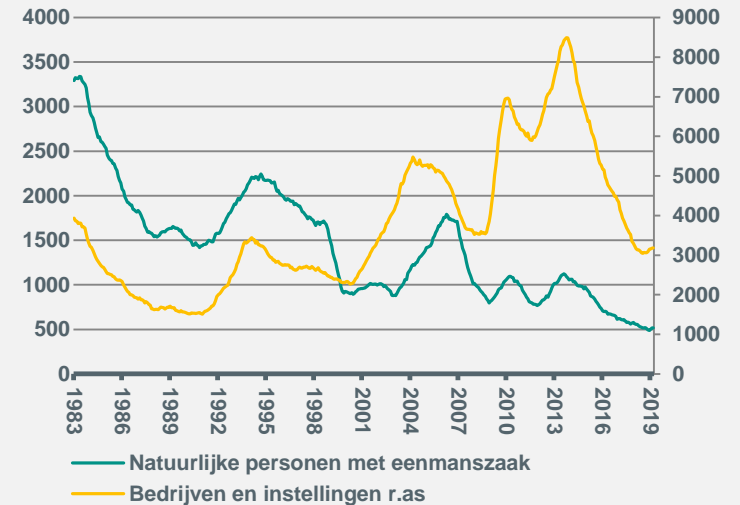
Sinds 2007 is het aantal eenmanszaken ruim verdubbeld naar 1,14 miljoen. Tegelijkertijd is de aard van eenmanszaken is door de jaren veranderd. Tegenwoordig zijn eenmanszaken vooral zzp'ers, terwijl het in het verleden vaak ondernemers waren met een eigen zaak. Zzp'ers hebben minder kapitaal nodig. Als een zzp'er stopt met zijn bedrijf gebeurt dit vaker door een vrijwillige opheffing in plaats van een faillissement. Het aantal faillissementen per 1000 bedrijven (de faillissementsgraad) daalt door deze ontwikkeling structureel.

Prognose: in 2019 circa 10 procent meer faillissementen

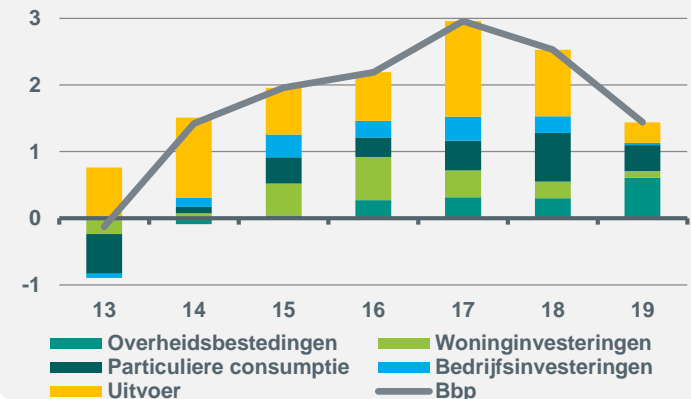
Voor 2019 verwacht ABN AMRO een stijging van circa 10 procent van de faillissementen van alle bedrijven en instellingen, dus inclusief éénmanszaken, ten opzichte van 2018. Het Economisch Bureau van ABN AMRO verwacht dat de [economische groei in Nederland in 2019 met 1,4 procent](#) beneden het langjarig gemiddelde beweegt.

Faillissementen bedrijven en instellingen

twaalfmaands voortschrijdend totaal (zittingsdaggecorrigeerd)

Groei Nederlandse economie in 2019

Het bedrijfsleven voelt deze vertraging van de economische groei direct. De groei van de particuliere consumptie neemt af doordat er minder banen bij komen en dit wordt niet gecompenseerd door de toename van de individuele koopkracht.

Bovendien is het consumentenvertrouwen al flink gedaald, wat mogelijk tot gevolg heeft dat de consument terughoudend is met het doen van uitgaven. Dit wordt direct voelbaar in consumentgedreven sectoren als retail en leisure.

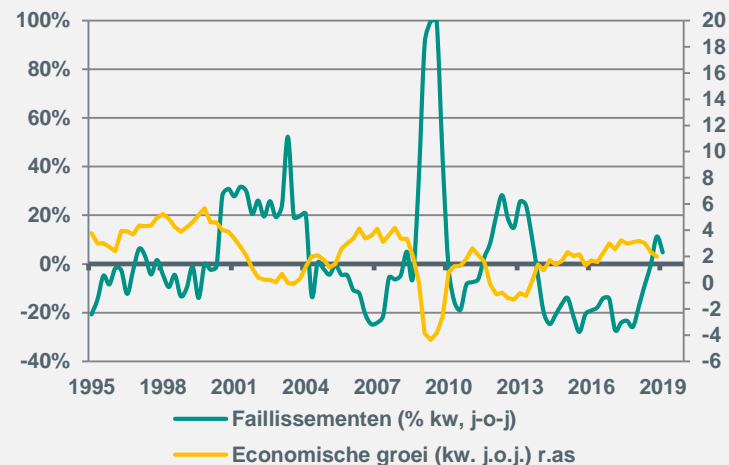
Ook voor sectoren die afhankelijk zijn van de uitvoer gaat de groeivertraging nadelig uitpakken. De groei van de wereldhandel heeft al aan snelheid ingeboet. Bovenal is er de onzekerheid over de ontwikkeling van het handelsconflict tussen de VS en China. Boven de eurozone hangt daarnaast nog altijd een donkere wolk van de brexit, waarvan niemand weet of, wanneer en hoe hard het gaat regenen. Verder bestaat de vrees dat president Trump van de VS [ook de handelsrelatie met de eurozone](#) op de spits zal drijven. Kortom, er zijn veel onzekerheden.

Er is een duidelijke relatie tussen het aantal faillissementen en de economische groei. Als de economische groei afneemt (en bij een niveau van 1,4%, zoals ABN AMRO die voor 2019 verwacht), zien we over het algemeen stijgende faillissementen. Dit is geen exacte wetmatigheid, maar de bovenste grafiek op deze pagina bevestigt globaal dit beeld. Hoe sterker de daling van de economische groei, des te sterker de toename van het aantal faillissementen.

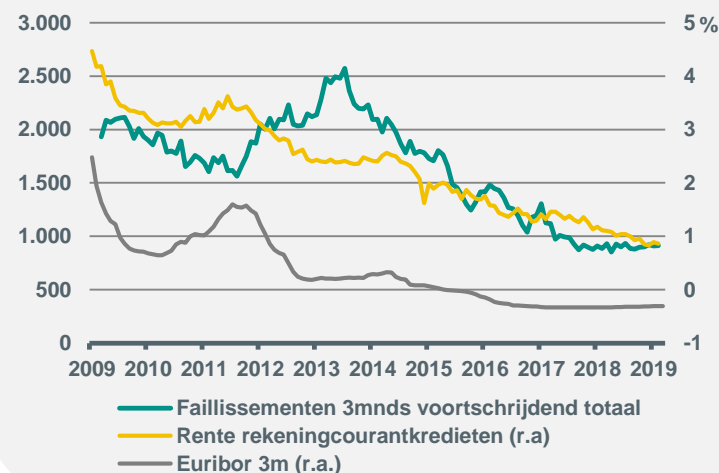
Rentestijging pas eind 2020 weer mogelijk risico

Bewegingen in de rente hebben eveneens invloed op het aantal faillissementen. Bij een stijging van de rente kunnen bedrijven met een relatief zwakke financiële positie in problemen komen als een (her)financiering aanzienlijk duurder uitpakt.

Economische groei en faillissementen

Faillissementen en de lage rente

De eerste renteverhoging door de Europese Centrale Bank (ECB) verwachten wij pas eind 2020. Daarom blijven ook de Euribor-rentes tot ver in 2020 rond hun huidige niveau. De verwachte lagere economische groei en voorlopig lage ECB-rente leiden eveneens tot een lagere prognose voor de lange rente.

Als de economische groei later dit jaar voorzichtig aantrekt, kan de lange rente in het tweede halfjaar ook iets stijgen. In 2020 zet die beweging door, mede omdat de eerste renteverhoging van de ECB dan echt dichtbij gaat komen. Per saldo stijgt de lange rente in 2019 echter niet. Het renterisico in het kader van deze analyse is de komende twaalf maanden dus laag. [Lees ook: ABN AMRO's Visie op rente en euro.](#)

Veel meer opheffingen dan faillissementen

In de twaalf maanden tot en met het eerste kwartaal van 2019 gingen 3.126 bedrijven en instellingen failliet. Dit is nagenoeg hetzelfde aantal als een jaar geleden. Over heel 2018 daalde het aantal faillissementen van alle bedrijven ten opzichte van 2017 nog met 6 procent. Het aantal opheffingen van bedrijven (onder andere door faillissementen) steeg de afgelopen maanden daarentegen met 11 procent. De stijging van het aantal fusies en overnames met 15 procent is hier onder meer debet aan. Het grootste deel van de bedrijven stopt zijn activiteiten echter zonder dat sprake is van een faillissement of fusie, dan wel overname. In 2018 was slechts bij 3,4 procent van de opheffingen sprake van faillissement en bij slechts 5 procent sprake van een fusie of overname.

Grote verschillen tussen sectoren

Met name in de sectoren Autoretail en Horeca is het aantal faillissementen in de afgelopen twaalf maanden tot en met het eerste kwartaal van 2019 gestegen. In de autoretailsector kunnen kleinere universele autobedrijven steeds moeilijker meekomen met de innovatie in autotechniek.

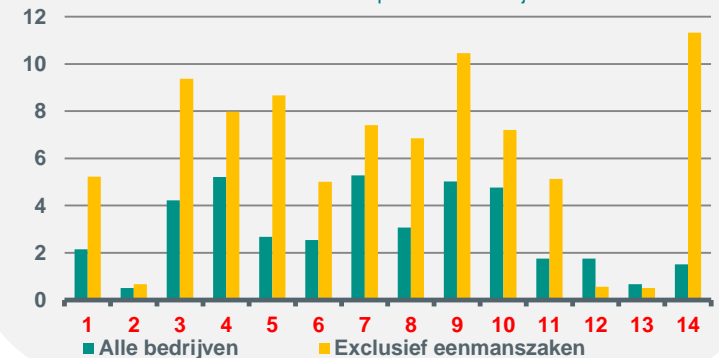
Faillissementen sectoren

12-maands voortschrijdend, excl. eenmanszaken

	Aantal t/m 3-2019	t.o.v. piek 2013/2014	t.o.v. 3-2018
1. Alle bedrijven	3.126	-63%	+1,6%
2. Landbouw	23	-83%	+9,5%
3. Industrie	244	-72%	-5,8%
4. Food: industrie	27	-55%	+8%
5. Bouw	303	-79%	+2,4%
6. Autoretail	81	-58%	+37%
7. Food: Grooth. in Voedingsmiddelen	51	-55%	+2%
8. Detailhandel	290	-61%	+9%
9. Transport en Logistiek	168	-60%	+3%
10. Leisure: Horeca	213	-38%	+27%
11. Verhuur & handel onroerend goed	49	-82%	-40%
12. Technologie Media Telecom (TMT)	153	-60%	+3,4%
13. Leisure: Cultuur, sport, recreatie	63	-50%	+6,8%
14. Zakelijke dienstverlening	550	-65%	-6,3%

Faillissementsgraad 2018

Aantal faillissementen per 1.000 bedrijven

In de horeca hebben veel eetbedrijven last van een toename van het aantal concurrenten, wat een aantal van hen in financiële problemen brengt.

Vooruitkijkend naar heel 2019 verwacht ABN AMRO dat het aantal faillissementen in de autoretail en horeca in 2019 ten opzichte van het afgelopen jaar sterk blijft stijgen (10 procent of meer). Ook in de bouw neemt het aantal faillissementen volgens ons met 10 procent of meer toe. Het aantal eenmanszaken in deze sector is de laatste jaren sterk gestegen. Zij zijn relatief kwetsbaar wanneer projecten worden uitgesteld, wat in de bouw nogal eens voorkomt.

Omdat in deze drie sectoren een groot aantal bedrijven actief is, stijgt het totaal aantal bedrijfsfaillissementen inclusief eenmanszaken volgens ABN AMRO dit kalenderjaar met circa 10 procent ten opzichte van 2018.

Aanleiding voor faillissement vaak divers

De toename in het aantal faillissementen in de foodindustrie en foodgroothandel, transport & logistiek, de cultuur-, sport- en recreatiebranche en de technologie-, media- en telecomsector (TMT) blijft in 2019 met 5 tot 10 procent jaar-op-jaar relatief beperkt.

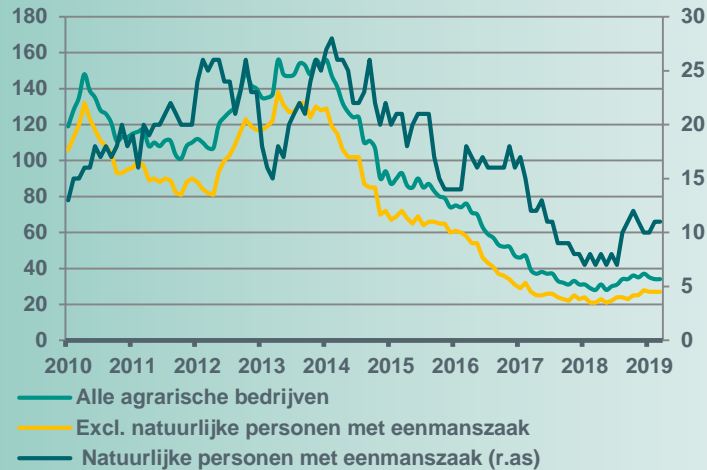
De oorzaken van faillissementen in deze sectoren zijn divers. In de foodbranches zijn de marges dun en is de concurrentie fel. Bedrijven in transport & logistiek hebben last van loonkostengroei in combinatie met afvlakkende economische groei. Dat laatste gegeven werkt ook door in de cultuur-, sport- en recreatiebranche. Binnen TMT hebben media- en telecombedrijven het al langer zwaar, ook in de recente relatief goede jaren. Sommige IT-bedrijven komen in de problemen omdat ze niet snel genoeg inspelen op de technologische ontwikkelingen.

Verwachting stijging aantal faillissementen 2019

t.o.v. 2018

1. Alle bedrijven (incl. eenmanszaken)	Circa 10%
2. Landbouw	2 tot 5%
3. Industrie	2 tot 5%
4. Food: industrie en groothandel	5 tot 10%
5. Bouw	≥10%
6. Autoretail	≥10%
8. Detailhandel	2 tot 5%
9. Transport en Logistiek	5 tot 10%
10. Leisure: Horeca	≥10%
11. Verhuur & handel onroerend goed	-2 tot 2%
12. Technologie, Media, Telecom (TMT)	5 tot 10%
13. Leisure: Cultuur, sport, recreatie	5 tot 10%
14. Zakelijke dienstverlening	≥10%

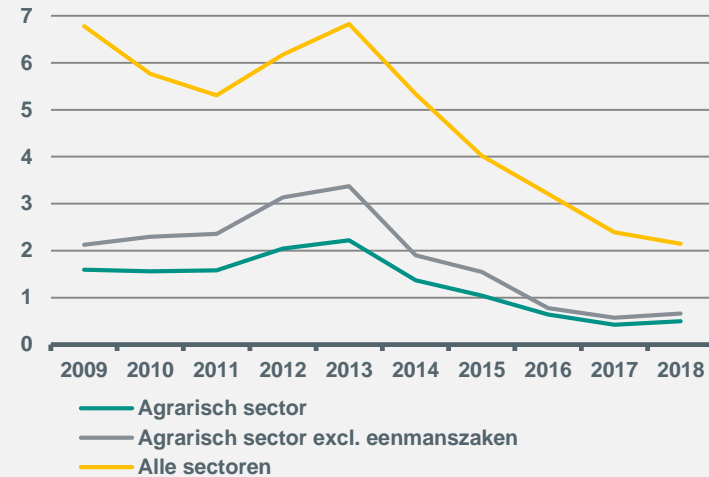
Aantal faillissementen
twaalfmaands voortschrijdend totaal

Weinig faillissementen, maar boer worstelt met verdienmodel

- Het aantal faillissementen in de agrarische sector laat de afgelopen maanden een stijgende lijn zien, maar blijft op een zeer laag niveau.
- Ondanks het geringe aantal faillissementen is het geen geheim dat veel agrariërs worstelen om het hoofd boven water te houden. Lage prijzen en druk om te voldoen aan veranderende regelgeving zorgen ervoor dat ze op zoek moeten naar nieuwe verdienmodellen.
- In 2018 waren de prijzen voor biggen en varkens laag en dat heeft de varkenshouderij geschaad. In 2019 komen de prijzen weer hoger uit. Deze 'varkenscyclus' zorgt doorgaans voor een stevige prijsfluctuatie.

Faillissementsgraad
aantal faillissementen per 1000 bedrijven

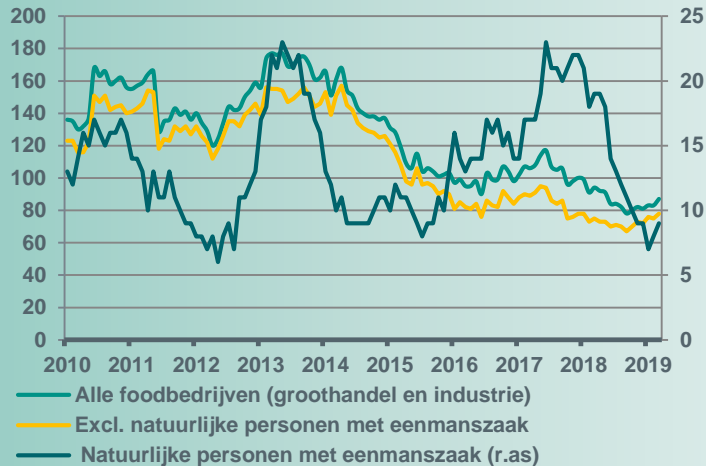
Faillissementsgraad laagste van alle sectoren

- De faillissementsgraad in de agrarische sector is traditioneel laag. De sector consolideert, al zijn er ook boeren die stoppen vanwege de regeldruk. In 2018 kende de sector 110 fusies en overnames. Dat zijn er twintig meer dan in 2017. Tien jaar geleden lag het aantal fusies en overnames op veertig.

Verwachting ABN AMRO

- ABN AMRO verwacht in 2019 een lichte stijging van het aantal faillissementen naar tussen de 2 en 5 procent ten opzichte van 2018.
- Het is denkbaar dat het percentage van bedrijven dat verdwijnt nog hoger ligt. Zo heeft de pluimvee- en varkenshouderij een stoppersregeling waar tot begin 2020 gebruik van kan worden gemaakt.

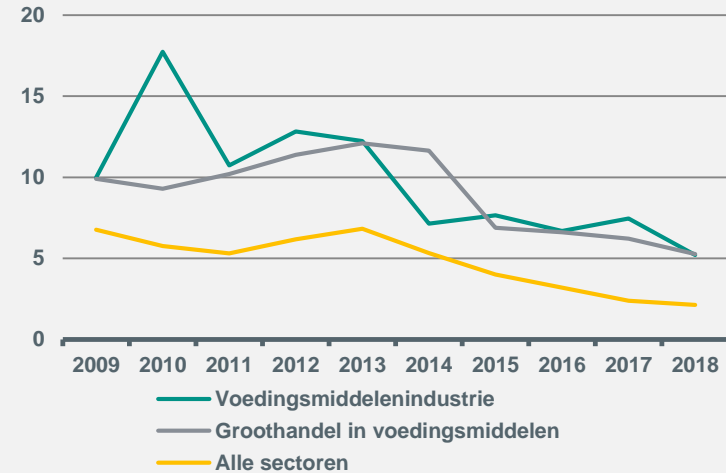
Aantal faillissementen
twaalfmaands voortschrijdend totaal

Aantal faillissementen in Foodsector licht gestegen

- Het aantal faillissementen in de Foodsector vertoont een stijgende lijn. Vooral onder de grotere bedrijven steeg het aantal faillissementen. Bij de eenmanszaken gingen minder bedrijven failliet.
- Dit is een herkenbaar beeld. Eenmansbedrijven stoppen vaker dan dat ze failliet gaan. Slechts 7,4 procent van de opheffingen betreft een faillissement.
- De Foodsector omvat een brede groep bedrijven. De gemene deler is de afhankelijkheid van grondstofprijzen en exportmarkten. Een belangrijk deel van de productie gaat naar landen in Europa. Een lagere groei in Europa kan dus zorgelijk zijn voor deze sector.

Faillissementsgraad
aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad Foodsector relatief hoog

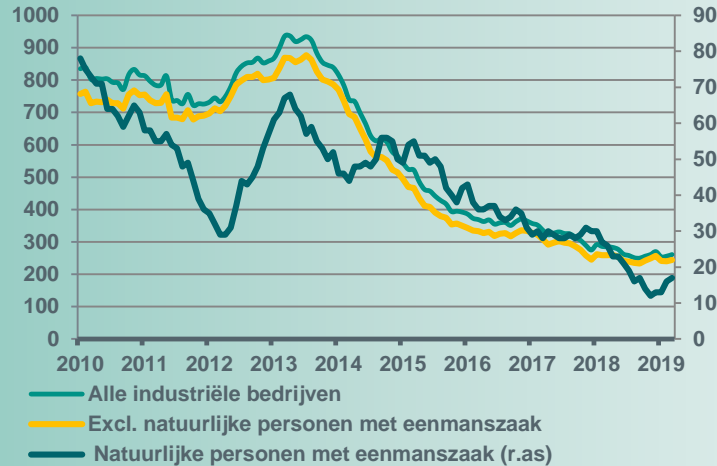
- De Foodsector heeft een relatief hoge faillissementsgraad. Dat geldt voor zowel de voedingsmiddelenindustrie als voor de groothandel in voedingsmiddelen. Dunne marges en felle concurrentie zorgen ervoor dat de ondernemers in de Foodsector op het scherpst van de snede moeten opereren.

Verwachting ABN AMRO

- Voor 2019 verwacht ABN AMRO dat het aantal faillissementen in de Foodsector stijgt met 2 tot 5 procent ten opzichte van 2018. Hogere prijzen, zoals voor varkens en zuivel, kunnen voor moeilijkheden zorgen bij die ondernemers die al met dunne marges kampen.

Aantal faillissementen

twalfmaands voortschrijdend totaal

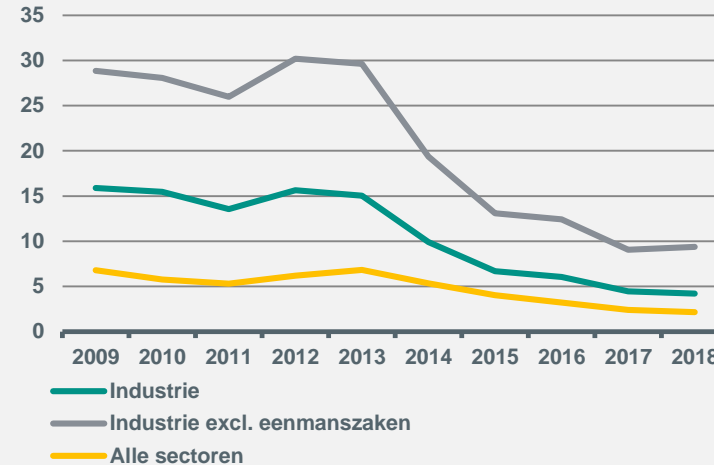

Bodem aantal faillissementen bereikt in september 2018

- De wereldeconomie groeide de afgelopen jaren flink en daar heeft de sector Industrie van geprofiteerd. In september werd in de Industrie de bodem van het aantal maandelijkse faillissementen bereikt. Sindsdien neemt het aantal faillissementen licht toe: het twalfmaands voortschrijdend totaal is met ruim 4 procent gestegen.
- Verscheidene factoren dragen bij aan de stijging van het aantal faillissementen. In de loop van 2018 stegen de loonkosten. Cao-lonen stegen met 2,4 procent en uitzendkrachten werden maar liefst 6,4 procent duurder. Een andere factor is de vertragende groei van de export en van de Nederlandse economie. De Industrie is sterk afhankelijk van export. Tragere exportgroei kan dus leiden tot meer faillissementen. Vooral de sterk vertraagde economische groei van Duitsland, onze belangrijkste handelspartner, heeft invloed op de sector.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad ligt relatief hoog

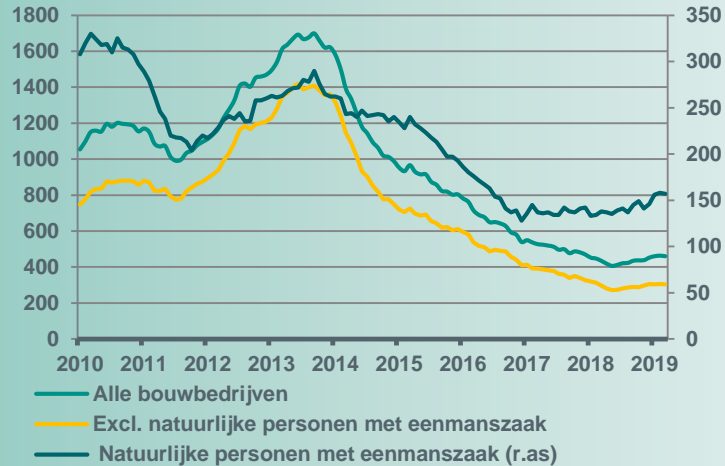
- De faillissementsgraad in de sector Industrie ligt hoger dan in andere sectoren. De sector is erg gevoelig voor de conjunctuur. Snelle economische groei heeft de laatste jaren geleid tot minder faillissementen. Omgekeerd zorgt vertragende groei voor meer faillissementen.

Verwachting ABN AMRO

- Gezien de vertragende economische groei verwacht ABN AMRO in 2019 een verdere stijging van 2 tot 5 procent van het aantal faillissementen in de sector Industrie.
- Het is niet allemaal kommer en kwel. De orderportefeuilles zijn nog goed gevuld. De belangrijkste risico's zijn een wanordelijke brexit en een verdere escalatie van de handelsconflicten tussen China en de VS en tussen Europa en de VS.

Aantal faillissementen

twaalftmaands voortschrijdend totaal

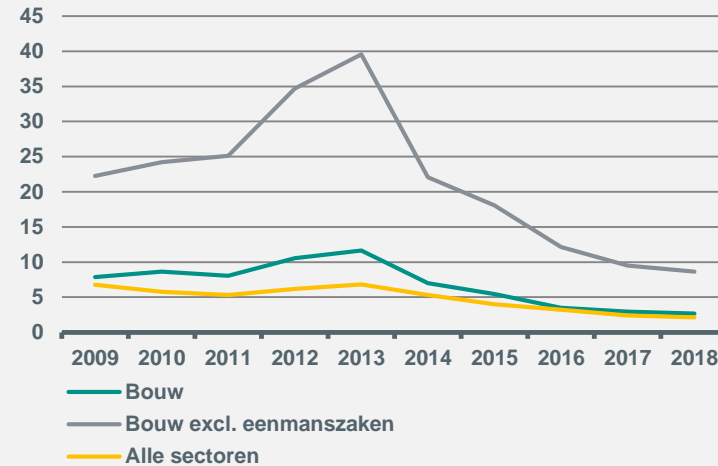

Faillissementen in de bouw stijgen weer

- Het aantal faillissementen in de bouw piekte in 2013. Daarna volgde een scherpe daling. Het huidige aantal ligt inmiddels 73 procent onder de piek. De daling liep parallel met het herstel van de bouwproductie vanaf 2014.
- Per saldo stijgt het aantal faillissementen inmiddels weer. In het eerste kwartaal gingen er weliswaar jaar-op-jaar 4,5 procent minder bedrijven failliet, maar nam het aantal failliete eenmanszaken jaar-op-jaar met 26,8 procent toe.
- Bouwbedrijven hebben last van hoge bouwkosten die niet altijd ingecalculereerd zijn. Door de relatief lage marges in de bouw heeft dit meteen een stevig effect.
- Eenmanszaken in de bouw failleren relatief vaak in vergelijking met andere sectoren. Bouwprojecten worden vaak uitgesteld waardoor eenmanszaken soms hun schulden niet meer kunnen betalen.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

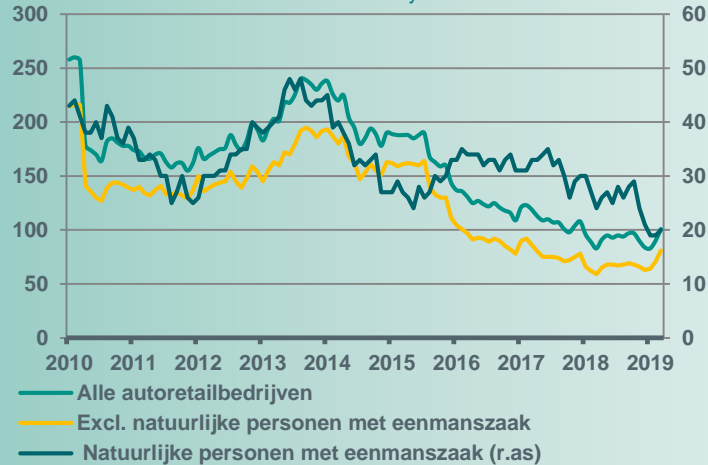
Groot aantal eenmanszaken en scherpe daling faillissementsgraad

- De faillissementsgraad in de bouw lag altijd boven het gemiddelde niveau van alle sectoren. Door de scherpe daling van het aantal faillissementen en de sterke stijging van het aantal eenmanszaken is de faillissementsgraad inmiddels vergelijkbaar met het gemiddelde van alle sectoren. Inmiddels is 85 procent van de bedrijven in de bouw een eenmanszaak. In 2007 was dit nog 70 procent.

Verwachting ABN AMRO

- Voor 2019 en 2020 verwacht ABN AMRO dat het aantal faillissementen jaarlijks met 10 procent stijgt. De hoge bouwkosten in combinatie met een lagere bouwproductie hebben aanhoudende invloed op de sector.

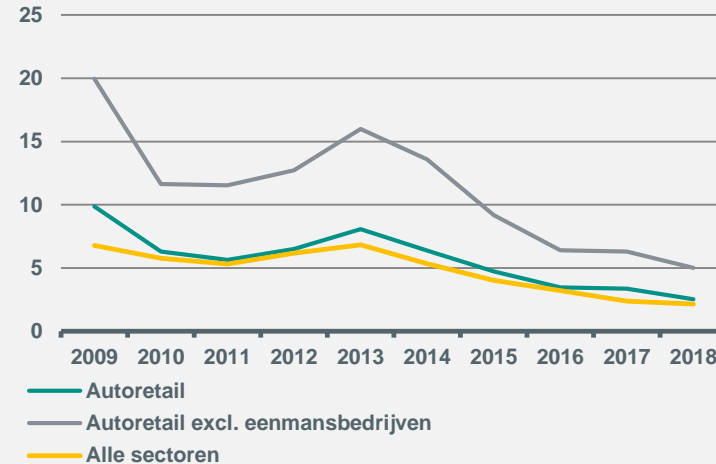
Aantal faillissementen
twaalfmaands voortschrijdend totaal

Faillissementen in autosector flink toegenomen

- Het aantal faillissementen in de autobranche steeg de afgelopen twaalf maanden met 22 procent. Die stijging kwam vooral van kleinere autobedrijven; eenmanszaken en bedrijven met 2 tot 10 werkzame personen. Het lijkt hierbij vooral te gaan om universele autobedrijven. De innovatie bij autofabrikanten kan een bedreiging zijn voor deze universele dealers, die minder aan een enkele producent gebonden zijn dan de merkdealers.
- Van alle faillissementen had 86 procent betrekking op een eenmanszaak.
- Het aantal fusies en overnames steeg in 2018 met 38 procent. Dit is een logisch gevolg van de schaalvergroting in de sector. De opkomst van de elektrische auto zet namelijk [onderhoudskosten onder druk](#) en consolidatie is een pré om een vuist te maken.

Faillissementsgraad
aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad stabiliseert, consolidatie zet door

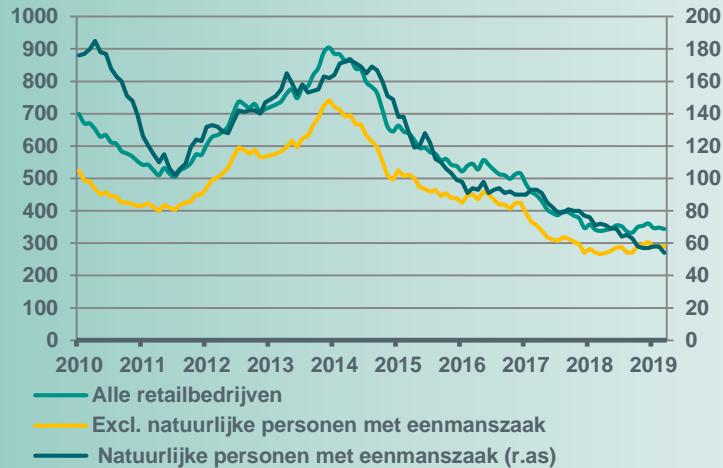
- De faillissementsgraad is in lijn met de economie als geheel en naar verwachting komt hier weinig verandering in.
- We verwachten wel een verdere consolidatie in de markt, waarbij het aantal fusies en overnames sterk blijft stijgen, net als het aantal opheffingen. In 2018 nam het aantal opheffingen in de autobranche met 10 procent toe.

Verwachting ABN AMRO

- Naar verwachting neemt het aantal faillissementen in de autobranche in 2019 duidelijk toe, met 10 procent of meer. De uitdagende marktomstandigheden en de vertraging van de economische groei zijn hier debet aan. Daarmee blijft het aantal faillissementen echter ruim onder de piek van 2013.

Aantal faillissementen

twaalftmaands voortschrijdend totaal

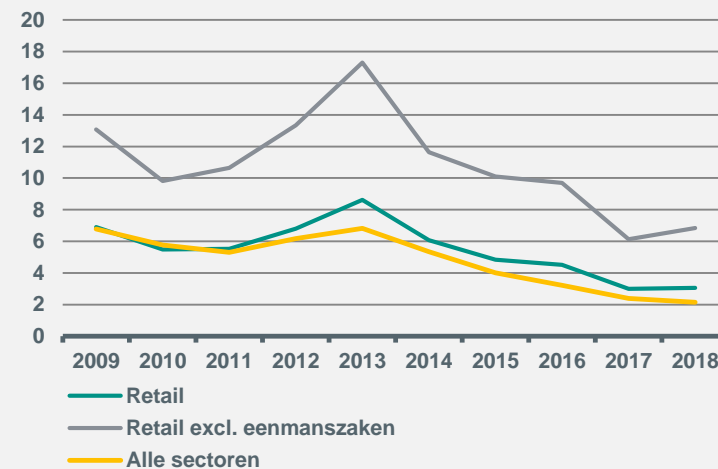

Stijging faillissementen in detailhandel in 2018

- Het aantal faillissementen in detailhandel steeg in de afgelopen twaalf maanden met ongeveer 9 procent. Daarmee kwam een einde aan de periode waarin het aantal faillissementen in de sector daalde.
- In de sector is sprake van grote concurrentie, waardoor de winstmarges laag zijn. Daarmee zijn tevens de mogelijkheden tot investeren beperkt. Investerings zijn echter juist nodig om de klant optimaal te bedienen. Klanten winkelen meer online dan vroeger en gebruiken internet geregeld als oriëntatiekanaal. Die digitale slag kunnen veel winkeliers echter maar beperkt maken, omdat verkoop via internet vaak weinig tot niets bijdraagt aan de winst.
- De behoefte aan expertise in de winkel is toegenomen, bijvoorbeeld bij kledingwinkels, drogisterijen en bouwmarkten. Winkeliers die aan deze behoefte voldoen, kunnen het verschil maken.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad maakt kentering door

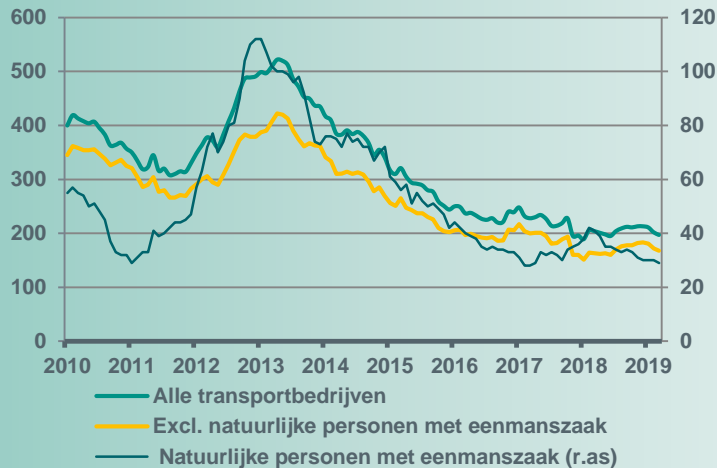
- De faillissementsgraad in de detailhandel is hoger dan die van het bedrijfsleven als geheel. Per 1000 bedrijven zijn er ruim drie faillissementen in de sector. In 2018 nam de faillissementsgraad in de sector voor het eerst sinds 2013 weer toe.

Verwachting ABN AMRO

- Vanwege het veranderende consumentengedrag, de grote concurrentie en de vertraging van de economische groei moet de sector nu alle zeilen bijzetten.
- ABN AMRO voorziet in 2019 een toename van het aantal faillissementen; met 2 tot 5 procent. Met name in de kledingsector verwachten we een flinke toename.

Aantal faillissementen

twaalftmaands voortschrijdend totaal

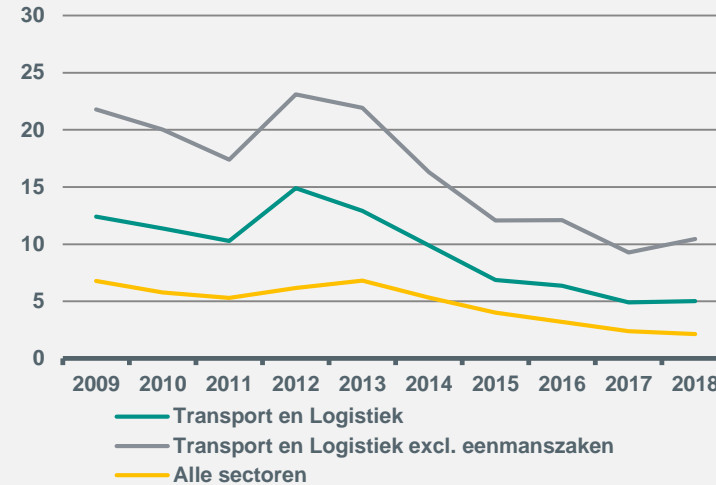

Lichte stijging faillissementen in 2018 door hogere lonen

- Het aantal faillissementen in de sector Transport & Logistiek is in 2018 licht toegenomen. Inclusief eenmanszaken bleef de faillissementsgraad ongeveer constant. Exclusief deze eenmanszaken, waaronder veel zzp'ers vallen, nam de faillissementsgraad toe. In 2017 ging 9,3 op de 1000 bedrijven in de sector failliet. In 2018 liep de faillissementsgraad op naar 10,5.
- De toename is waarschijnlijk te verklaren door de gestegen loonkosten. Tot 2018 bleef de loongroei achter bij de groei van de economie, sindsdien is er een versnelling. In 2018 namen de cao-lonen in de sector toe met 3,1 procent. Uitzendkrachten werden zelfs 5,9 procent duurder. De tarieven voor logistieke diensten stegen echter nauwelijks, vermoedelijk door beperkte marktmacht tegenover verladers. Dat zette de marges onder druk, wat vermoedelijk heeft geleid tot meer faillissementen.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Recordaantal fusies en overnames grote bedrijven

- Het aantal fusies en overnames in de sector is in 2018 toegenomen. Opvallend is de toename van fusies en overnames bij bedrijven met meer dan 250 werknemers. In die categorie vonden 15 fusies en overnames plaats, een record. Vermoedelijk proberen deze bedrijven concurrerender te worden door verdere schaalvergroting. Door het gebruik van data kunnen grote bedrijven hun capaciteit beter benutten, wat leidt tot efficiënter vervoer en een betere marge.

Verwachting ABN AMRO

- Voor 2019 verwacht ABN AMRO dat het aantal faillissementen in de sector stijgt met 2 tot 5 procent vanwege stijgende lonen en afvlakkende economische groei. Onder invloed van digitalisering, de kostbare investeringen die dit met zich meebrengt en druk op de marges kan het aantal fusies en overnames toenemen.

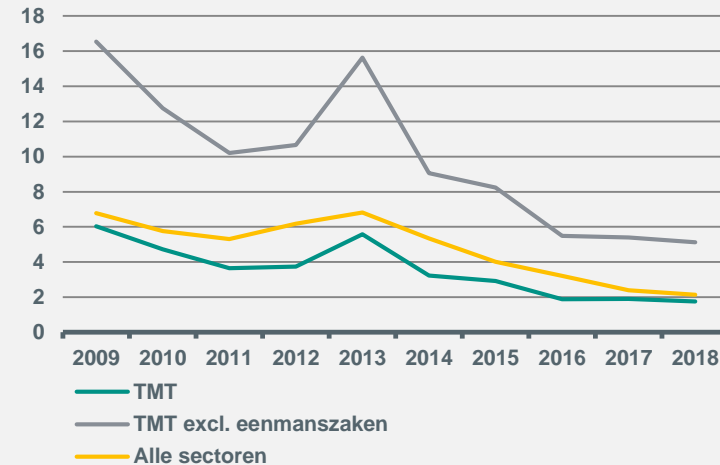
Aantal faillissementen
twaalfmaands voortschrijdend totaal

Faillissementen gaan weer toenemen in TMT

- De TMT-sector heeft een sterk 2018 achter de rug. De omzet nam met ruim 4 procent toe tegenover 2,5 procent in 2017.
- Ondanks deze sterke ontwikkeling zien we geen verdere afname van het aantal faillissementen. Dit heeft vooral te maken met het feit dat dit aantal al bijzonder laag was. Het twaalfmaands voortschrijdend totaal bevindt zich sinds begin 2017 rond 160 faillissementen, terwijl het totaal aantal bedrijven in deze periode met ruim 9.000 is toegenomen.
- De meeste faillissementen vinden plaats in de IT, de grootste en sterkst groeiende branche binnen TMT. De IT-branche is weliswaar succesvol en kent veel sterk groeiende bedrijven, maar de technologische ontwikkelingen in de branche gaan heel snel. Bedrijven die niet op tijd bijsturen, komen al snel met een verouderd businessmodel te zitten.

Faillissementsgraad
aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad laag

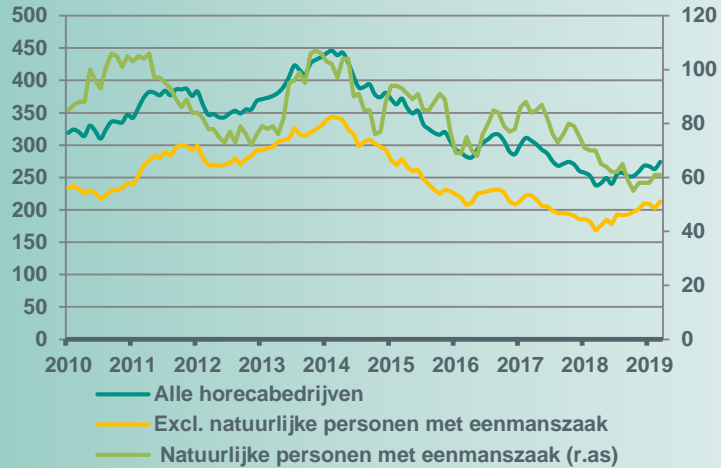
- De kracht van de sector komt tot uiting in de lage faillissementsgraad. Deze is nog steeds lager dan het Nederlands gemiddelde (1,8 per 1000 tegenover 2,1 per 1000). Ook wanneer de eenmanszaken buiten beschouwing worden gelaten, doet de TMT-branche het beter (5,1 per 1000 tegenover 5,2 per 1000).

Verwachting ABN AMRO

- De TMT-sector zag de afgelopen jaren een grote groei van het aantal IT-bedrijven. Andere TMT-branches hadden het tijdens de jaren van sterke economische groei al zwaar en het is de vraag hoe deze bedrijven zich houden als de omzet van de branche verder krimpt
- Al met al resulteert dit in een licht stijgend aantal faillissementen komend jaar. Wij verwachten dat het twaalfmaands voortschrijdend totaal aan het eind 2019 uitkomt op 175, ongeveer 10 procent hoger.

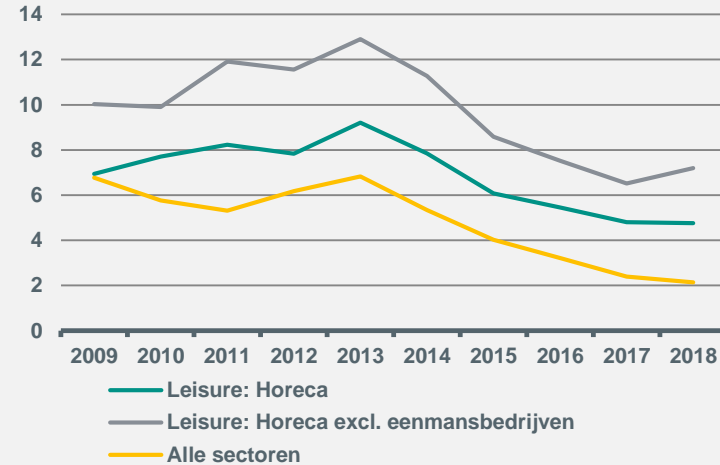
Aantal faillissementen

twaaalfmaands voortschrijdend totaal

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1.000 bedrijven

Toename faillissementen onder eetgelegenheden

- Het aantal faillissementen van bedrijven in de horeca nam in de afgelopen twaalf maanden met 27 procent toe. Van alle opheffingen in de sector betreft ongeveer de helft eetgelegenheden.
- Weliswaar groeit de buitenshuisconsumptie, maar het aanbod van bedrijven in dit segment is eveneens ook toegenomen. Daardoor kan lang niet elke onderneming mee in de marktgroei.
- Daarnaast moeten sommige horecabedrijven sluiten vanwege het niet kunnen vinden van arbeidskrachten. Inmiddels ervaart (netto) liefst 27 procent alle eet- en drinkzaken het tekort aan arbeidskrachten als belemmering. Drie jaar geleden lag dit percentage op nog slechts 5 procent. Dit speelt ook een rol bij opheffingen van bedrijven.

Faillissementsgraad blijft dalen

- Per 1000 bedrijven in de horeca doen zich ongeveer vijf faillissementen voor. Daarmee ligt de faillissementsgraad hoger dan het gemiddelde van alle sectoren.

Verwachting ABN AMRO

- In 2019 groeien de inkomsten in de horeca opnieuw. ABN AMRO gaat uit van een toename van de toegevoegde waarde van de sector met 2,5 procent.
- Desondanks verwachten we dat het aantal faillissementen stijgt, onder meer door het toegenomen aanbod en de vertraging van de economische groei. We gaan uit van een toename van 5 tot 10 procent van het aantal faillissementen in de horeca.

Aantal faillissementen

twaalftmaands voortschrijdend totaal

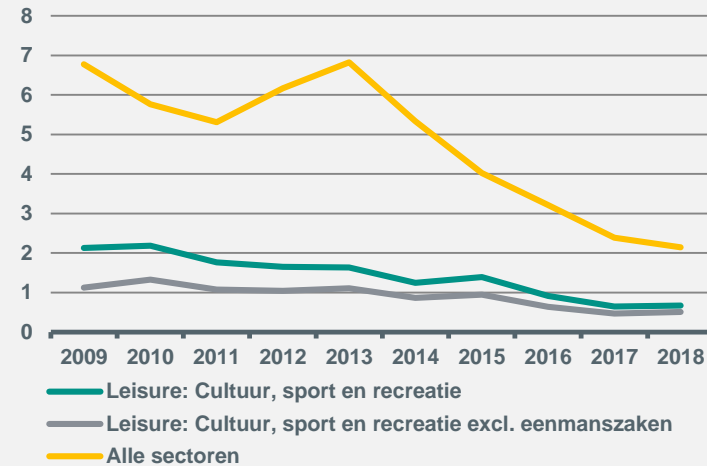

Toename van faillissementen

- Het aantal faillissementen van bedrijven in de sector cultuur, sport en recreatie nam in de afgelopen twaalf maanden met 7 procent toe. In deze branche omvat het aantal faillissementen echter slechts één procent van het totaal aantal opheffingen.
- De stijging van het aantal faillissementen vorig jaar werd veroorzaakt door een toename bij sportverenigingen. Een flink deel van de sportverenigingen is somber over de financiële situatie, zoals uit eerder onderzoek blijkt.
- Toch daalde het aantal faillissementen in het eerste kwartaal, gemeten op jaarbasis. De sportdeelname is de laatste jaren toegenomen en ligt nu hoger dan een jaar geleden. Dit verschilt wel per sport en per leeftijdscategorie. Zo werden onder jongeren voetballen, schaatsen en skiën wat minder populair, terwijl zwemmen, gymnastiek en hockey aan populariteit wonnen.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

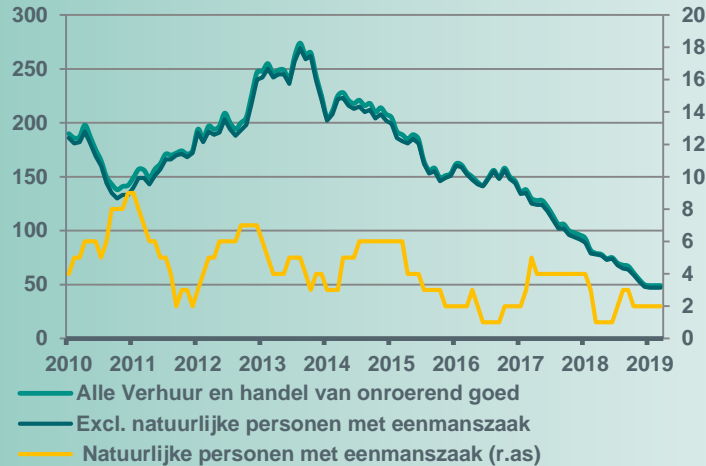
Faillissementsgraad erg laag

- De faillissementsgraad in de sector cultuur, sport en recreatie ligt relatief laag. Dit is echter wat vertekend, omdat van alle opheffingen slechts 1,3 procent een faillissement betreft.
- Er zijn dus veel opheffingen waar geen faillissement aan voorafgaat. Die opheffingen betreffen overigens vaak eenmansbedrijven.

Verwachting ABN AMRO

- Gevoed door de vertraging in de economische groei en het besteedbaar inkomen, verwachten wij voor 2019 een stijging van het aantal faillissementen binnen de sector cultuur, sport en recreatie met 5 tot 10 procent ten opzichte van 2018.

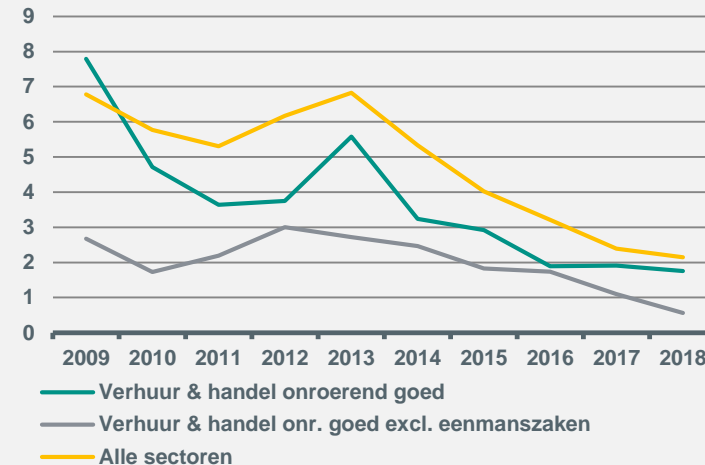
Aantal faillissementen
twaalfmaands voortschrijdend totaal

Faillissementen in verhuur en handel onroerend goed in dal

- Het aantal faillissementen van bedrijven actief in de verhuur en handel van onroerend goed is sinds de piek in 2013 sterk gedaald. In deze sector gaan nauwelijks eenmanszaken failliet. Het aantal faillissementen is sinds 2013 met 82 procent gedaald.
- In het eerste kwartaal van 2019 gingen 13 bedrijven failliet, een daling van 7,1 procent in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar.
- In tegenstelling tot veel andere sectoren is in de verhuur en handel van onroerend goed nog geen stijging van het aantal faillissementen te zien. Een verklaring hiervoor is dat bedrijven in deze sector vaak onroerend goed in bezit hebben waardoor zij minder snel failliet gaan wanneer de economische groei terugloopt. Zij kunnen eerst de panden die zij bezitten nog verkopen.

Faillissementsgraad
aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Weinig faillissementen drukt faillissementsgraad

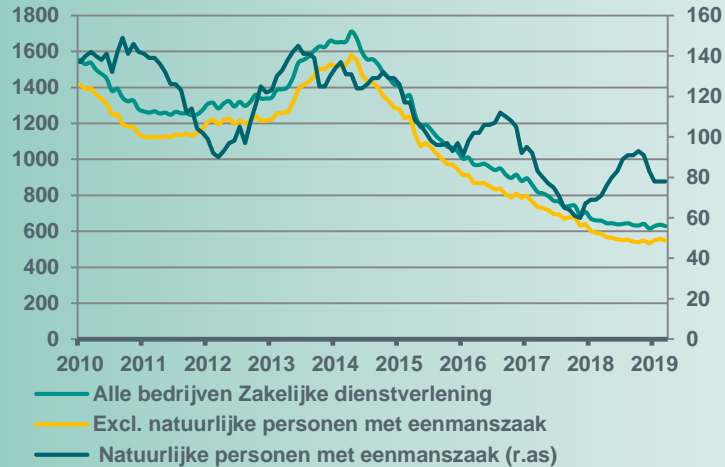
- De faillissementsgraad in de verhuur en handel van onroerend goed is relatief laag en ligt al jaren onder het gemiddelde van alle sectoren. Er gaan relatief weinig bedrijven failliet, maar er komen ook weinig nieuwe bedrijven bij. Dit laatste komt doordat er maar weinig bedrijven met één werkzame persoon bijkomen. In de afgelopen twaalf jaar is het aantal bedrijven met 13,7 procent gestegen. In Nederland als geheel is dat 77,7 procent. Wat betreft de bedrijfsdemografie is dit een zeer stabiele sector.

Verwachting ABN AMRO

- Voor 2019 en 2020 verwacht ABN AMRO dat het aantal faillissementen jaarlijks stabiel blijft. Ondanks een lichte terugloop in economische groei daalt het aantal faillissementen niet verder.

Aantal faillissementen

twaalftmaands voortschrijdend totaal

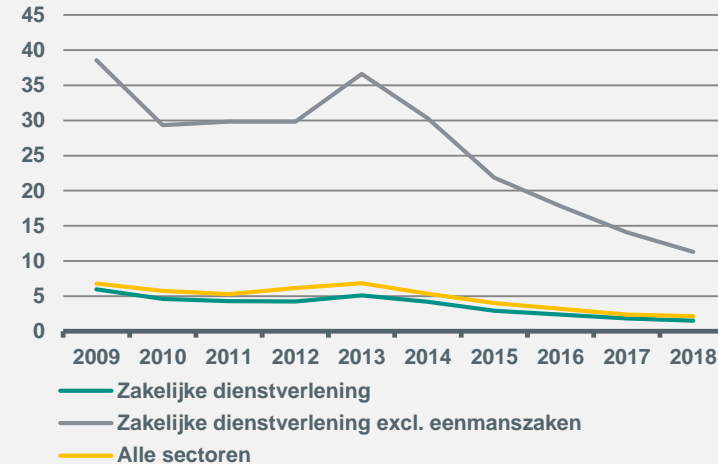

Dalende trend komt tot een einde

- De zakelijke dienstverlening correleert sterk met de Nederlandse economie. De sterke groei van de afgelopen jaren heeft de sector geen windeieren gelegd.
- Het aantal faillissementen staat nu dan ook op een laag, gestabiliseerd niveau; de daling lijkt voorbij.
- Het aantal opheffingen is afgelopen jaar gestegen met 11,6 procent. Daarmee komt de opheffingsgraad op 6,6 procent; hoger dan het landelijk gemiddelde van 6,3 procent.
- Dat lijkt ernstig, maar slechts 2,3 procent van die opheffingen komt door een faillissement, tegenover gemiddeld 3,4 procent voor alle sectoren. Maar liefst 93 procent betreft opheffing van een eenmanszaak. Dit zijn veelal zzp'ers, die door de krapte op de arbeidsmarkt (weer) in loondienst komen bij een bedrijf.

Faillissementsgraad

aantal faillissementen per 1000 bedrijven

Faillissementsgraad zeer laag

- De faillissementsgraad in de zakelijke dienstverlening ligt met 1,5 op het laagste punt ooit. Voor alle sectoren samen ligt deze op 2,1.
- Wanneer de eenmanszaken hier uit worden gelaten, ligt de faillissementsgraad op 11,3. Dit is voor de zakelijke dienstverlening ook het laagste niveau ooit, maar wel het hoogste van alle sectoren.
- Afgelopen jaar kreeg de uitzendbranche veel last van een tekort aan personeel om uit te zenden. Desondanks beleefde de branche met 93 faillissementen het laagste aantal in jaren.

Verwachting ABN AMRO

- De zakelijke dienstverlening krijgt het door de afnemende groei van de economie lastiger. Dat zal ook te zien zijn aan het aantal faillissementen dat in 2019 met ongeveer 10 procent gaat toenemen.

Appendix

ABN AMRO Economisch Bureau

Theo de Kort *Nederland* theo.de.kort@nl.abnamro.com

ABN AMRO Sector Advisory

	Sander van Wijk	<i>Hoofd Sector Advisory</i>	sander.van.wijk@nl.abnamro.com	Industrie	David Kemps	<i>Sector Banker</i>	david.kemps@nl.abnamro.com
	Franka Rolvink-Couzy	<i>Hoofd Sector Research</i>	franka.rolvink@nl.abnamro.com		Albert Jan Swart	<i>Sector Econoom</i>	albert.jan.swart@nl.abnamro.com
	Rishma Hoeba	<i>Secretaresse</i>	rishma.hoeba@nl.abnamro.com		Alexander Goense	<i>Sector Analyst</i>	alexander.goense@nl.abnamro.com
Agrarisch	Pierre Berntsen	<i>Sector Banker</i>	pj.berntsen@nl.abnamro.com	Transport & Logistiek	Bart Banning	<i>Sector Banker</i>	bart.banning@nl.abnamro.com
	Jan de Ruyter	<i>Sector Banker</i>	jan.de.ruyter@nl.abnamro.com		Albert Jan Swart	<i>Sector Econoom</i>	albert.jan.swart@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	<i>Sector Econoom</i>	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	<i>Sector Analyst</i>	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	<i>Sector Analyst</i>	martijn.leguijt@nl.abnamro.com				
Food	Rob Morren	<i>Sector Banker</i>	rob.morren@nl.abnamro.com	Bouw	Petran van Heel	<i>Sector Banker</i>	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	<i>Sector Econoom</i>	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	<i>Sector Econoom</i>	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	<i>Sector Analyst</i>	martijn.leguijt@nl.abnamro.com		Casper Wolf	<i>Sector Analyst</i>	casper.wolf@nl.abnamro.com
TMT	Steven Peters	<i>Sector Banker</i>	steven.peters@nl.abnamro.com	Vastgoed	Petran van Heel	<i>Sector Banker</i>	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	<i>Sector Econoom</i>	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	<i>Sector Econoom</i>	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	<i>Sector Analyst</i>	justine.vijver@nl.abnamro.com		Casper Wolf	<i>Sector Analyst</i>	casper.wolf@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters	<i>Sector Banker</i>	han.mesters@nl.abnamro.com	Healthcare	Anja van Balen	<i>Sector Banker</i>	anja.van.balen@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	<i>Sector Econoom</i>	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Laura Kranenburg	<i>Sector Analyst</i>	laura.kranenburg@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	<i>Sector Analyst</i>	justine.vijver@nl.abnamro.com				
Retail	Henk Hofstede	<i>Sector Banker</i>	henk.hofstede@nl.abnamro.com	Thema's	Loek Caris	<i>Sector Econoom</i>	loek.caris@nl.abnamro.com
	Sonny Duijn	<i>Sector Econoom</i>	sonny.duijn@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	<i>Sector Analyst</i>	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
	Selma van der Graaf	<i>Sector Analyst</i>	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com				
Leisure	Stef Driessen	<i>Sector Banker</i>	stef.driessen@nl.abnamro.com	Grondstoffen			
	Sonny Duijn	<i>Sector Econoom</i>	sonny.duijn@nl.abnamro.com	- <i>Industriële Metalen</i>	Casper Burgering	<i>Sector Econoom</i>	casper.burgering@nl.abnamro.com
	Selma van der Graaf	<i>Sector Analyst</i>	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com	- <i>Agricommodities</i>	Casper Burgering	<i>Sector Econoom</i>	casper.burgering@nl.abnamro.com

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the sector developments in the Netherlands. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.